

Павлюх Марія Василівна

Західноєвропейські політичні впливи на польські часописи моди у Львові (кін. XIX – I пол. XX ст.)

УДК (438)“19/15”:070
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-2.17>

Павлюх Марія Василівна
кандидат наук із соціальних комунікацій,
старший викладач кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка»
вул. пл. Святого Юра, 3, Львів, Україна
ORCID: 0000-0001-5502-8367

Актуальність теми лежить у площині сучасних гендерних досліджень жіночих рухів у європейських країнах. Польська жіноча преса, яка виходила у Львові зазнала значного політичного та ідеологічного впливів західноєвропейських видань моди, зокрема у побудові номерів часописів, запроваджених рубриках та тематичному тлі цих видань. Тематичне тло польських жіночих часописів моди, що виходили вкінці XIX – I половини XX століття та поширювалися на європейські міста, зазнало суттєвих змін та трансформації. Часописи трансформувалися у суспільно-політичні тижневики із сторінкою моди і модних викрійок, на шпальтах яких обговорювалися важливі політичні і суспільні проблеми того часу. Поряд з тим, часописи моди відходять від салової традиції і розважального характеру і стають пресою, яка порушує важливі проблеми сьогодення, зокрема активності жінок у суспільно-політичному житті. Мета статті – дослідити процес трансформації польських жіночих часописів моди, які виходили у Львові та європейських містах; встановити тенденції розвитку польської жіночої періодики кінця XIX – I половини XX століття, що зазнала суттєвого політичного впливу західноєвропейських часописів моди; простежити головну тематику цих видань, а також організацію роботи редакційних відділів.

Методи дослідження. У статті використано порівняльно-історичний підхід, який пояснює етапи розвитку польської жіночої періодики; структурно-системний, який дає змогу проаналізувати вплив західноєвропейських часописів моди на цю групу жіночих видань; проблемно-хронологічний, який дозволяє відстежити динаміку розвитку польської жіночої періодики та її роль у формуванні сучасної польської жіночої періодики; аналіз та синтез тематичного поля цих видань, зокрема окремих статей і світоглядних конструктів, притаманних цим виданням; компаративний аналіз у зіставленні та протиставленні тематичного поля польських жіночих часописів моди. Структурно-системний метод дозволив відстежити процес трансформації польських жіночих видань моди, які зі розважальних, салових і спеціалізованих (головний профіль видання – мода) перетворилися на суспільно-політичні самостійні тижневики з поважною аудиторією та впливом на громадськість.

Висновки. Польські жіночі часописи моди, які виходили у Львові в кінці XIX – початку XX століття зазнали процесу трансформації: від часописів моди розважального характеру до суспільно-політичних видань. Цим процесам сприяли західноєвропейські часописи моди, які заклали основу розвитку сучасної польської жіночої періодики.

Ключові слова: трансформація, польські жіночі часописи моди, салові видання, розважальна жіноча періодика.

Вступ. Серед польських жіночих часописів кінця XIX та початку XX століття, які виходили у Львові вагоме місце займають часописи моди для жінок. Першим часописом, на шпальтах якого наявна сторінка моди був «Dziennik Mód Paryskich» (1840–1848), проте цей часопис назвати традиційним часописом моди не можна, тому що, починаючи з другого номера, видання змінило свій профіль: окрім моди, у ньому містилася велика літературна та суспільно-політична частини. Інші польські жіночі часописи моди: «Mody Paryskie» (1895–1902), «Nowe Mody Paryskie» (1890–1913), «Kobieta w domu i salonie» (1925) відчули західноєвропейські політичні впливи, а також були подібними за жанрами та організацією редакції один на одного. У Львові також виходили ще два часописи моди: «Mody kobiece» (1933) та «Praktyczna Gospodyni (1906–1914) (dodatek do «Nowa ilustrowana garderoba dziecięca»)), які не мали визначеної

регулярності і погано збереглися, проте мають схожі редакційні відділи, добре проілюстровану сторінку дитячої та жіночої моди. «Mody kobiece» еволюціонували до інших часописів моди, тому слід часопису губиться після 1933 року.

Часописи моди мали кілька спільних рис: моду як головний профіль видання (у кожному часописі була добре проілюстрована сторінка моди зі зразками європейського вбрання), структура та головна тематика будувалися за тими ж принципами, що й часописи моди за кордоном. Видавці часописів запозичили для виходу у світ цих видань майже усе: зовнішній вигляд журналу (найчастіше жінка у модному вбранні на першій шпальті), головні відділи, які присвячувалися жінкам; рубрики, присвячені догляду за шкірою, зовнішнього вигляду жінки, практичні поради для кожної молодої паньки, обговорення теми заміжжя і рекламу модних краєвечьких підприємств.

Деякі з цих видань виходили не тільки у Львові чи польських містах, а й, наприклад, у Варшаві чи Відні. Не усі видання на початкових етапах свого існування були самостійними часописами. Спочатку вони виходили як тематичні сторінки інших часописів, як їхні додатки з обов'язковою сторінкою моди. Проте усі вони мають спільні риси, подібну історію. Ці часописи моди змінили свого адресата – часопис призначено не тільки багатим, заможним жінкам як «Dziennik Mód Paryskich», а також жінкам середнього статку. Популярність часописів моди сягала далеко за Львів та Галичину – навіть українські жінки передплачували польські видання моди цього періоду.

За головні зразки модного вбрання у жіночих часописах моди бралися паризькі, про що свідчить назва видань: «Mody Paryskie» і «Nowe Mody Paryskie». Польські жіночі часописи моди, які виходили у Львові, але поширювалися у багатьох інших польських та європейських містах можна назвати салонними виданнями. У польській жіночій періодиці простежуємо відродження салону традиції періодики, проте характер і організація роботи редакції інші: поверхові матеріали не переважають, з'являється велика кількість практичних відділів-порадників для молодих панянок, що забезпечило новим салонним виданням моди високі тиражі і популярність серед жінок різних верств населення. Жінка, догляд жінки за її зовнішністю, виховання добрих товариських манер, хороший смак у жіночому вбранні – у центрі уваги кожного жіночого видання моди. *Жіночість* (курсив – наш) стає головною рисою багатьох публікацій. Політична активність жінки у громадському житті – наскрізна тема цих видань.

Мета дослідження – дослідити тематичне тло польських жіночих видань моди; здійснити компаративний (порівняльний) аналіз цих видань (рубрики, жанри, проблематика); відстежити процес трансформації цих часописів.

Результати. Про видання «Mody Paryskie» знаходимо такі короткі бібліографічні відомості: «Mody Paryskie». Місячний додаток до «Głos narodu». Виходив часопис із 1 грудня 1895 року. Титульна сторінка містить вбрання, малюнки, моди різних сезонів» [19, с. 95]. «Mody Paryskie» спочатку були додатком. На першій сторінці видання редакція опублікувала статтю про моду «Мода зимова» разом з ілюстраціями та малюнками одягу [9, с. 1]. На другій сторінці розташовувався традиційний редакційний відділ «Моди» з описом модного вбрання в Європі [19, с. 2].

Ґрунтовні бібліографічні дані про журнал подає у праці Є. Франке: «У 1879 році з'явилися «Mody Paryskie: ілюстрований часопис для жінок. Видавці: В. Гансарик, головний редактор – Ядвіґа Віткевич. Цей часопис мав багато проблем. Хоча редакція переконувала громад-

ськість про популярність серед читачів, проте номери виходили нерегулярно. Вкінці 1880 року дійшло навіть до квартального припинення видання часопису» [2, с. 166].

«Подібним виданням до «Dziennika Mód Paryskich» було львівське видання «Mody Paryskie», що виходило 1895 – 1902 роках як додаток до «Głos narodu». Часопис добре ілюстрований і присвячений моді. Редагував і видавав журнал Александр Мільські. У ньому були: новинки, передруки, літературні та політичні статті» [1, с. 274].

Наприклад, перший номер видання за 1 грудня 1895 року опублікував кілька віршів, новели та інші художні твори. Редакція запровадила такі відділи: «Хроніка жіночого руху», короткі підрубрики: «Жінки в університеті», «Жіночі товариства» [9, с. 3]. Цілий розворот був присвячений моделям. Були запроваджені маленькі колонки інформаційного змісту: «Театр», у якому переважали статті про зимовий сезон і головні вистави, «3 львівського салону» – про новини моди, «Кухня» – про рецепти, «Господарські поради», «Загадки для читачів», «Гумористичний куток». На передостанній сторінці редакція подавала рекламу у кольорі. Остання сторінка була присвячена гаптуванню, вишиванню [9].

На шпальтах часопису «Mody Paryskie» переважали статті про моду. Інколи подані проблемні та політичні статті про жіноче питання. У відділі «Хроніка жіночого руху» редакція здійснювала короткий інформаційний опис головних подій із громадського життя жінок. Редакція повідомляла своїх читачів про польський жіночий рух, про жіночий рух багатьох європейських держав. До цього редакційного відділу додавалися рубрики про відомих жінок, які отримують фах в університетах, використовуючи своє право вчитися і здобувати освіту. Рубрика «Жіночі товариства» повідомляла жіночій аудиторії про різні закордонні жіночі організації, жіночі конференції [9, с. 3–4].

Інформаційні колонки «Театр», «3 львівського салону» мали характер реклами і коротких звітів. Популярністю користувалася колонка «3 львівського салону», у якій редакція подавала інформацію про новинки моди у сезоні: модні кольори, мода на сукні, а також детальну адресу тих магазинів, де ці сукні можна купити [9, с. 5].

Практичний характер мали два відділи редакції «Кухня» та «Господарські поради». У відділі «Кухня» редакція подавала куховарські рецепти смачних страв. У відділі «Господарські поради» редакція часто відповідала на запитання своєї аудиторії; на листи, які приходили до редакції із запитаннями. Це був практичний відділ часопису моди, який перетворював журнал із вузькопрофільного у багатопрофільний журнал для жінок.

Часопис «Nowe Mody Paryskie» виходив не тільки у Львові, а й поширювався у Варшаві,

Кракові, Відні. «Nowe Mody Paryskie» свою історію виходу розпочинають набагато раніше, у Варшаві, а у Львові виходять пізніше, із 1890 року. Дослідники польських журналів моди обидва часописи «Nowe Mody Paryskie» та «Mody Paryskie» розглядають поряд, адже видання мають подібні назви, тематику і виходять у один і той самий період. Крім того, обидва видання за профілем були часописами моди, які зазнали західноєвропейських політичних впливів.

«Типовим комерційним ілюстрованим журналом, присвяченим моді були «Nowe Mody Paryskie». Це був двотижневик, який виходив у Відні, а також у Кракові, Львові і Варшаві. Видавця польською мовою протягом 1890–1913 років» [1, с. 276]. Цей часопис був популярним серед громадськості. Часопис містив підtitул «часопис, присвячений жінкам» [10], а нижче було уточнення, що тижневик присвячений літературі, жіночим справам та моді. На першій шпальті назва подана великим красивим шрифтом з малюнком модної сукні. Часопис обіймав обсяг – вісім сторінок.

Перший номер подав інформаційний відділ «Новини» [10], а вже на другій сторінці у «Вступному слові» редактор часопису писав: «Розпочинаємо наше видання для жінок, прагнемо на кількох сторінках описати як розуміємо його завдання. У всьому, що стосується жіночого вбрання; усе, що пов'язано з модою буде дотримано нашим часописом. Звертатимемо увагу на те, що жінкам може бути корисно» [10, с. 2]. Отже, у першій редакційній статті йдеться про те, що видання за головною тематикою – часопис моди. Мода – головний профіль видання. У журналі з'являється практичний мотив – користь жінкам у повсякденному житті та домашньому господарстві.

Традиційними відділами цього номера є такі: «Всячина», «З тижня» – короткі новини інформаційного характеру про пам'ятні дати або про свята. У першому номері надрукована коротка інформація про Вербну неділю. Також були опубліковані вірші: «Бідна дівчина», «Фрагмент» [10]. З другого номера починають з'являтися переклади творів світової літератури (В. Гюго), а також нові відділи: «Театральний звіт» – короткі описи п'єс, рецензії на відомі польські вистави; «Господарські поради» – практичний відділ присвячений веденню господарства [11]. Традиційними публікаціями у виданні були статті присвячені жіночій красі. Наприклад, у четвертому номері, була надрукована стаття «Про красу», у якій *жіночість, жіночий шарм* (виділення – наше) стають головними рисами: «Бути гарною замало, потрібно мати гарні риси, зграбну фігурку, і білі витончені руки; що ще для цього потрібно, скажете, дорогі читачки? – Ще – дар подобатися» [16, с. 2].

Подібних статей на шпальтах цього видання чимало. Окрім того, у цьому номері редакція запро-

ваджує ще один відділ «Бесіду про моду», у якому йшлося про дамські туалети [11]. У інших номерах часопису починають з'являтися такі редакційні відділи: «Хроніка краківська» – рецензії на відомі краківські вистави, біографічні відомості про відомих акторів; «З гігієни», яку наповнював контентом лікар, а також статті про природу і рослини [12]. Гігієнічна тематика швидко стає провідною у часописі. Інколи редакція подає поради як влаштувати помешкання, наприклад, у відділі «Господарські поради» [13].

З двадцятого номера редакція запроваджує цілий цикл статей, присвячених нареченим. Автори обговорюють такі проблеми: модне вбрання, норми поведінки, мораль та жіночість у молодих дівчат. Ці статті не мали глибокого характеру. Цикл статей для наречених нагадував перші салонні видання для жінок, які були призначені нареченим і виходили раніше. Статтям на тему заміжжя не була характерна емоційність чи релігійність, хоча часопис поділяв католицькі цінності у вихованні молодої панянки [14].

Велику увагу часопис приділяє темі ощадності у господарстві. Типовою статтею на цю тематику є стаття «Рахунки» Яни Єленьської, у якій йдеться про ощадність як головну проблему у веденні господарства. Рахунки і ощадність редакція бачить як допомогу чоловікові, як постійну підтримку, *праву руку у домашніх справах*. Головною поширеною думкою, тобто стереотипом польського суспільства, редакція називає добре ведення господарства самою жінкою. А господиня-жінка не завжди дбає про ощадність власного господарства. Виокремлено *образ жінки* – ощадної, хазяйновитої, практичної як загальний *образ жінки-господині* [11].

Другою важливою тематикою часопису була тема виховання дітей. Серед статей на цю тематику привертає увагу матеріал «Для добра дітей», у якій гостро поставлена проблема педагогіки. Виховання подано образним поняттям – *дерево виховання*, яке є важливою справою. Для *дерева виховання* замало батьківської любові, а потрібні нормальні педагогічні засади, які формуватимуть у дітей добро. *Добро* виступає головною категорією у вихованні молодого польського покоління [13].

У 27-му номері була надрукована програмна політична стаття про жіноче питання «Де праця» [14, с. 5]. Програмні статті про жіноче рівноправ'я подані на шпальтах часопису нечасто. Простежуємо певну еволюцію поглядів: жінки уже не борються за рівноправність із чоловіками; жінки прагнуть знайти та реалізувати себе у різних сферах, прагнуть розширити жіночу працю: «Ми повернулися з питання жіночої емансипації, яке мали починати з кінця і виправити помилку. Хтось не пам'ятає тих обговорень, які кілька літ тому точилися у нас у «справі рівно-

правності жінок»? Кожна стаття, кожний часопис писав про рівноправ'я жінок; кожна справа торкалася цього питання. Настав час, коли вже йдеться про розширення жіночої праці» [14, с. 5]. На перший план поставлена не справа емансипації чи жіночого рівноправ'я, а жіноча активність, участь у громадській праці стає головним орієнтиром для політично активних жінок. Цей факт свідчив про те, що жінки добилися значних успіхів – права на освіту, політичні та економічні права, тому у статті рівноправність не актуальна. Актуальним у жіночому русі стає проблема жіночої політичної активності, жіночої реалізації і пошук нових форм жіночого вдосконалення як значного жіночого поступу, що були популярними темами у західноєвропейських жіночих журналах цього періоду.

У інших номерах часопису редакція запроваджує нові рубрики для своїх читачок: «Лікарські бесіди», «Англійська література», «Літературна хроніка» – бібліографічний відділ, де надруковані антропологічні, природничі статті для дітей, поради для батьків. Часопис із розважального модного часопису перетворюється у пізнавальний та ідеологічно-політичний. Статті про історію, антропологію, природу мали на меті підняти інтелектуальний рівень своєї аудиторії [15]. Тому у часописі з'являються переклади світових творів на польську мову, що давали шанс молодим полькам ознайомитися зі світовою літературою. Бібліографічний відділ подавав рецензії на відомі польські книги; рекомендував, що читати жіночій аудиторії, а також поширював гасло самоосвіти, яке мало б заповнити прогалину недосконалого, поверхового жіночого виховання [12]. Відділ «Лікарські бесіди» був відділом гігієни, у якому фахівець медицини розповідав про жіночі проблеми, захворювання, і як позбавитися багатьох комплексів [11].

Однією із провідних тем, які порушували автори часопису – доцільність використання косметики для молодих дівчат. Це було тільки жіночою темою. Жіночність і краса стають головними завданнями часопису. Догляд за зовнішнім виглядом – головна проблема статей, присвячених темі косметики. Естетика, хороший смак – критерії, які впливають на вибір жінки у користуванні косметикою. Стаття «Про догляд за зовнішністю» В. Ходацького присвячена проблемі шкідливості косметики на жіночий організм [12].

Перший номер другого року видання розпочинався кількома віршами, серед яких поезія Марії Конопницької [15, с. 2–3]. Традиційно подана рубрика редакції «Протягом тижня» [15, с. 6], у якій редакція подавала статтю на актуальну тему, як правило, про моральне виховання дітей. Виховання дітей знову залишається провідною темою часопису. У журналі з'являється поняття – *відпові-*

дальність за молоде покоління та добро – головна засада виховання дитини. Великою проблемою серед дитячого виховання редакція бачить у освітній реформі. Освіта не достатньо добре виховує дитину як добру людину, не прищеплює інтересу до книжки. У першій редакційній статті про новий рік редакція порушує усі ці важливі питання дитячого виховання: «Щоби почати з нового року нове життя, треба залишити у минулому хвороби і біль, терпіння, іронію долі та погані вчинки; потрібно народжуватися з кожним роком, щоби мати оптимізм на другий рік. Але тут потрібно ще виокремити гріхи старого року, щоби змінити свою поведінку і виправити погані вчинки. І це є великий крок перед громадською думкою, бо маємо відповідальність за молоде покоління, за тих маленьких, які після нас займуть місця у країні. Потрібно мати спротив до моральної шкоди, яку зазнає молодь. Коли маленька дитина тільки народжується, то ми говоримо їй, що, коли закінчить науку, то буде розумною людиною. І дитина тягнеться до книжки, навіть на канікулах не має вільного часу. Потім батько з сином їде до Варшави, заплакана мати малює хрестик на голові сина. А школи потребують реформи. Поки дитина має інтерес, то потрібно показати, провадити той інтерес до книжки» [15, с. 3]. Важливим чинником у освітній реформі стає громадська думка та відповідальність конкретної людини за виховання своєї дитини перед громадою. *Спротив моральній шкоді* – головне гасло доброго, духовного, патріотичного виховання дитини у статтях журналу.

Окрім статей про дитяче виховання, популярними стають літературознавчі статті. На шпальтах часопису переважає життєва комедія і зникає драма. Життєва комедія як особливий жанр, який запровадила редакція – це реалістична картина дійсності (вистава), але з почуттям гумору, де висміюються негативні сторони життя. У першому номері з'являється відділ «Театральний перегляд» [15, с. 6], у якому була опублікована рецензія на виставу Вацлава Шимановського, Марії Ратинської [15, с. 7]. Рецензії були ґрунтовними, написані фахово. Критицизм – головна риса цих рецензій на відомі театральні вистави.

Третій номер містив рубрику «Новини карнавальні» і був присвячений опису вбрання на карнавал з детальною історією карнавалу. У шостому номері видання була опублікована стаття проблемного характеру «Де праця наших жінок?» Яни Єленьської Жапу, що порушує важливу тему – смертність серед моделей, які не доїдають. Це була перша проблемна стаття, що торкалася світу моди. *Образ моди* як загального зла для жіночого організму постає у статті причиною недоїдання та смерті молодих жінок. Попри добрий заробіток, моделі витрачають життєві сили, здоров'я, тому що змушені кілька годин

на добу стояти на вітринах дорогих магазинів. Смертність – сумний наслідок ненаситного світу моди, що на перший погляд манить своєю вишуканістю, красою, інтригою. У статті переконливо виступає статистика жіночої смертності, яка досягає високого рівня серед гарних, молодих дівчат [17, с. 4].

У цьому номері редакція запровадила новий відділ «З малярства», який наповнював Броніслав Завадський [17, с. 6]. Темі малярства присвячені, великі за обсягом, пізнавальні статті. Редакція повідомляла про модні виставки, відомі картини сучасних закордонних та польських художників. Інколи у цьому відділі були подані короткі біографічні дані про відомих митців, їхні родини та сім'ї.

Редакція запровадила цикл статей про дитяче домашнє виховання. У десятому номері була надрукована стаття «Батьки і діти» із цього циклу статей. *Моральність* стає головною рисою статей про дитяче виховання. Моральність повинна прищеплюватися батьками, школою та церквою дітям з раннього дитинства. Головною метою дитячого виховання часопис бачить у формуванні дитячого світогляду, *добро* стає духовною категорією формування майбутньої особистості. Серед моральних засад, які виокремлено у циклі статей про дитяче виховання постають католицькі цінності.

Маленька рубрика «Паризька хроніка» запроваджена із чотирнадцятого номера. Ця рубрика присвячувалася відомим мистецьким акціям, виставам паризької публіки. Інколи матеріали цієї рубрики нагадують театральні звіти, короткий переказ вистави і опис головних героїв, що брали участь у виставі. Традиційно, на перших сторінках журналу розташовувався інформаційний відділ «Новини» – короткі замітки інформаційних жанрів про мистецькі події у Львові. У вісімнадцятому номері 1891 року запроваджена рубрика «Львівська хроніка» – звіти про театральні вистави Львова. Закінчується другий рік виходу часопису двадцять третім номером, а сталі редакційні відділи зберігаються.

Отже, проаналізувавши редакційні відділи, рубрики і статті часопису «Nowe Mody Paryskie» та «Mody Paryskie» виснуємо, що видання зазнали значних європейських впливів, особливо у описах модного вбрання та політичної тематики – популярної у західноєвропейських журналах. Крім того, у часописах надруковано багато статей про жіночу красу, гігієну, дитяче виховання і практичні поради господарського характеру. Жіночність, естетика, краса – риси, які характерні матеріалам часописів. Гігієнічна тематика для молоді жіночої аудиторії стає провідною. Опис світу моди, його проблематичність і критичність – характерні риси статей видань.

Також одним із часописів моди був додаток «Praktyczna Gospodyni», який виходив у Львові 1906–1914 роках і був додатком до часопису жіночої і дитячої моди. На шпальтах журналу були опубліковані ілюстрації жіночого та дитячого вбрання із детальним описом моделей. Часопис-місячник не опулікував жодної проблемної статті. Цей часопис обіймав вісім сторінок за обсягом, подавався у вигляді викройки, а на першій сторінці подане зображення жінки з дитиною. «Praktyczna Gospodyni» мала форму розповсюдженої, добре проілюстрованої брошури. Великої уваги видавець часопису М. Ландау приділяв дитячій моді. Головним профілем цього жіночого додатку була дитяча мода, поєднана із жіночими салоновими вбраннями [18].

Характер часопису «Praktyczna Gospodyni» як видання-дodatку моди змінювався і зазнав західноєвропейського впливу [5, с. 238], адже журнал поширював зразки європейських модних салонів серед польських жінок та дітей. Західноєвропейські зразки багатого вбрання подані, насамперед, із паризького салону, але також інколи запозичувалися та популяризувалися серед віденських салонів моди. Інколи на шпальтах ілюстрованого часопису автори додавали короткий опис викройки, поданий головним видавцем для зручності і для того, щоб кожна польська модистка змогла пошити такий одяг. Дитячі моделі переважали серед загальних моделей цього жіночого часопису. На першій шпальті маємо ілюстрації або дітей, або матері з дитиною, одягнених за останньою модою. Адресатом цього ілюстрованого видання були не тільки заможні жінки, але й також жінки середнього статку та інтелігенція – вчителі, міщанки, інколи – заможні селянки.

Цей часопис був популярним серед кравців, а також серед тих, хто знався на кравецькій справі, адже детальний опис пошиття часопису було зроблено фахово. Номери часопису нагадували маленьку, ілюстровану книжку, невеликого формату. Видання виходило нерегулярно – вийшло кілька номерів цього часопису, а згодом видання припинило своє існування.

У період міжвоєнного двадцятиріччя виходить ще один жіночий часопис моди, який мав подібний характер до згаданих часописів моди. Це видання «Kobieta w domu i salonie». «Третім часописом, присвяченим моді і схожим до попередніх часописів моди був часопис міжвоєнного двадцятиріччя «Kobieta w domu i salonie», який присвячувався «справам жіночим» і був додатком до «Gazety porannej» 1925 року» [3, с. 124]. «Gazety poranna» була ілюстрованим тижневиком для східних кресів. Її додаток подавався окремо на шпальтах головного часопису. Часопис виходив регулярно. У назві подані цілі видання та адресат» [4, с. 347]. Часопис призначений не заможним жінкам. Поряд із

провідним профілем видання моди, другою важливою проблематикою часопису стає практичність – господарські відділи для домашньої праці жінки. Цей часопис мав розважальний характер і легкий, веселий тон у багатьох публікаціях.

На першій сторінці редакція публікує матеріал «Замість вступу – бесіда», у якому відходить від шаблонів побудови жіночих видань. Замість редакційної статті редакція опублікувала окремий відділ «Бесіди»: «Видаємо у світ перший номер тижневика для панянок. Тому потрібно почати за традицією зі змісту та завдань часопису. Але ми не хочемо робити шаблонів і замість нудного вступу запрошуємо до бесід» [6, с. 1]. У цьому матеріалі редакція демонструє відхід від загальних тенденцій побудови номерів жіночого часопису. Відділ «Бесіди» був близьким читачкам, бо мав характерний веселий, розважальний тон публікацій. Традиційними рубриками цього часопису були: «Мода у нас та у широкому світі», що інформувала читачок про новини моди, подавала ілюстрації жіночого вбрання; гігієнічна рубрика, яка об'єднувала статті на теми жіночого здоров'я, косметики, догляду за зовнішністю; господарська рубрика, яка друкувала листи читачок до редакції та відповіді-поради, куховарські рецепти. Нерідко на шпальтах видання були опубліковані фейлетони, що надавало часопису веселого тону. У третьому номері подана стаття про варшавський театр, що порушила загальний, розважальний тон публікацій. Це була велика стаття, написана фахово, що ознайомлювала читачку аудиторії із театральними проблемами [7]. На шпальтах часопису з'являється тема про фізичне виховання жінки [7], що мала на меті популяризувати здоровий спосіб життя для жінок.

На першій сторінці восьмого номеру редакція повідомляла, що додаток є тижневиком, який редагує Яніна Козак-Пеленська. У традиційній рубриці «Бесіда» цього номеру журналу пропагувалася ідея важливості фізичної культури. Фізичне виховання, загартування тіла – девіз, під яким повинне популяризуватися жіноче виховання. Традиційним є господарський відділ «Поради та господарські вказівки». Також надруковані фейлетони, статті про подвижницьке життя польських жінок. Стаття «Зі сфери моди» подавала кращі ілюстрації західноєвропейського вбрання [8].

У дев'ятому номері видання опублікувало дві статті про історію жіночого руху: «Суспільна роль Союзу Селянок» та «Від щоденної праці до свободи» [8]. Статті про жіночий рух та політичну активність були винятковими на шпальтах часопису. Дедалі більше редакція порушує важливе питання – торгівля живим товаром, тобто дівчатами, які потрапляють до торговців, бо шукають кращу роботу. Редакція запроваджує новий від-

діл «Гардероб для дітей» [8], де подано найкращі моделі дитячого одягу та рубрику «Виховання дітей».

Видання орієнтувалося на моду як головний профіль, проте на шпальтах можна зустріти політичні статті про жіноче рівноправ'я. Наприклад, у 22-му номері редакція надрукувала статтю «Про рівноправність жінок у фаховій праці», де поставлена важлива проблема – дискримінація жіночої праці та велика різниця між працею жіночою і працею чоловічою. Різниця фахової праці не є простою випадковістю, а навпаки це велика проблема, пов'язана із упередженим ставленням роботодавців до жіночої праці [8, с. 4].

Саме такі відділи містив ще один часопис «Mody kobiecy», який виходив у Львові протягом 1933 року. «Регулярність часопису не була визначена, проте вийшло кілька номерів. Серед головних редакційних відділів такі: господарський, у якому редакція подавала відповіді на питання своїх читачок, кулінарські рецепти, відділ інформаційних новин локального характеру (був подібним до пліток), а також великий відділ моди. Відділ моди у часописі є провідним, а політичні статті подані рідко. Він займав значну частину самого видання, бо містив кращі ілюстровані зразки модного вбрання різних салонів та детальний опис крою» [4, с. 237].

Висновки. Польські жіночі видання моди: «Mody paryskie» (1895–1902), «Nowe mody paryskie» (1890–1913), «Kobieta w domu i salone» (1925), «Mody kobiecy» (1933), «Praktyczna Gospodyni» мають спільні ознаки: 1) головний профіль – мода; 2) аудиторія – молоді жінки; 3) західноєвропейські зразки модного вбрання; 4) мистецькі, літературні статті на шпальтах усіх видань; 5) політичний вплив західноєвропейських журналів моди, що виражався у політичних публікаціях та темі жіночої рівноправності.

Ці часописи були попередниками сучасної індустрії моди, часописів і журналів моди. Вони заклали традицію сучасних модних видань у Польщі. Польські жіночі часописи моди орієнтувалися на європейські зразки вбрання, хоча не втрачали національної самобутності. Жіночі часописи моди пройшли еволюцію та трансформацію: від простих сторінок моди на сторінках чужих видань; від додатків, з неналежним оформленням до часописів окремих, самостійних видань із добре ілюстрованими додатками вбрання, політичними, проблемними статтями. Важливою рисою цих часописів є їхня популяризація чоловічого вбрання та польського народного вбрання; зразки вишиванок, дитячого одягу, модних сорочок, вишитих на новий лад. Ці часописи виходять у кольорі, яскраві, (досі жіночі журнали виходили чорно-білими). Крім головного профілю видання – моди, часописи надрукували велику

кількість статей на політичну тематику; а також статті про театри, мистецтво, культуру, що свідчить проте, що журналісти намагалися формувати у своєї аудиторії естетичний смак, виховати любов до прекрасного, а також сформувати активну і політично свідому жінку. Жіночність, естетичність, краса – головні риси польських жіночих часописів моди кінця XIX – початку XX століття, які виходили у Львові та інших європейських містах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Dormus, K. (2006). Problematyka wychowawczo-oświatowa w prasie kobiecej zaboru austriackiego w latach 1826–1918. [Upbringing and educational issues in the women's press of the Austrian partition in the years 1826 – 1918.]. Warszawa, 453. [in Polish]
2. Franke, J. (1999). Polska prasa kobieca w latach 1820–1918. W kręgu ofiary i poświęcenia [Polish women's press in the years 1820–1918. In the circle of the victim and the devoted]. Warszawa, 192. [in Polish]
3. Historia prasy polskiej. Prasa polska (1864–1918). T.3. Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe. [History of the Polish press. Polish press (1864–1918).] 360. [in Polish]
4. Jarowiecki, J. (2008). Dzieje prasy polskiej we Lwowie do 1945 roku. [The history of the Polish press in Lviv until 1945]. Kraków – Wrocław. 502. [in Polish]
5. Kmieciak, Z. (1980). Prasa polska w rewolucji 1905–1907. [The Polish Press in the Revolution of 1905–1907]. Warszawa. 274. [in Polish]
6. *Kobieta w domu i salonie*. [Woman at home and living room]. 1925. №1. [in Polish]
7. *Kobieta w domu i salonie*. [Woman at home and living room]. 1925. №8. [in Polish]
8. *Kobieta w domu i salonie*. [Woman at home and living room]. 1925. №22. [in Polish]
9. *Mody Paryskie*. [Paris Fashions]. 1895. 1 grudnia. [in Polish]
10. *Nowe Mody Paryskie*. [New Paris Fashions]. 1890. №1. [in Polish]
11. *Nowe Mody Paryskie*. [New Paris Fashions]. 1890. №15. [in Polish]
12. *Nowe Mody Paryskie*. [New Paris Fashions]. 1890. №25. [in Polish]
13. *Nowe Mody Paryskie*. [New Paris Fashions]. 1890. №26. [in Polish]
14. *Nowe Mody Paryskie*. [New Paris Fashions]. 1890. №27. [in Polish]
15. *Nowe Mody Paryskie*. [New Paris Fashions]. 1891. №1. [in Polish]
16. *Nowe Mody Paryskie*. [New Paris Fashions]. 1891. №4. [in Polish]
17. *Nowe Mody Paryskie*. [New Paris Fashions]. 1891. №6. [in Polish]
18. *Praktyczna Gospodyni*. [Practical Housewife]. 1907. [in Polish]
19. Zalewska, Z. (1938). Czasopisma kobiece w Polsce (Materiały do historii czasopism rok 1818–1937). [Women's magazines in Poland (Materials for the history of magazines 1818–1937)]. Warszawa. 257.

Western European political influences on Polish fashion magazines in Lviv (end of the 19TH – 1ST half of the 20TH century)

Pavliukh Mariia Vasylivna

Ph.D. in Social Communications,
Senior Lecturer at the Department
of International Information
Lviv Polytechnic National University
Sq. St. George str., 3, Lviv
ORCID: 0000-0001-5502-8367

The topicality of the topic lies in the plane of modern gender studies of women's movements in European countries. The Polish women's press, which was published in Lviv, was significantly influenced by the political and ideological influences of Western European fashion publications, in particular in the construction of magazine issues, introduced sections and the thematic background of these publications. The thematic background of Polish women's fashion magazines, which were published at the end of the 19th and the first half of the 20th centuries and spread to European cities, underwent significant changes and transformation. Magazines were transformed into socio-political weeklies with a page of fashion and fashionable patterns, in the columns of which important political and social problems of the time were discussed. At the same time, fashion magazines are moving away from the salon tradition and entertainment character and becoming a press that raises important issues of today, in particular the activity of women in social and political life.

The purpose of the article is to investigate the process of transformation of Polish women's fashion magazines published in Lviv and European cities; to establish trends in the development of Polish women's periodicals of the end of the 19th and the first half of the 20th centuries, which were significantly influenced by the political influence of Western European fashion magazines; trace the main topics of these publications, as well as the organization of the work of editorial departments.

Research methods. The article uses a comparative-historical approach that explains the stages of development of Polish women's periodicals; structural and systemic, which makes it possible to analyze the influence of Western European fashion magazines on this group of women's publications; problem-chronological, which allows tracking the dynamics of the development of Polish women's periodicals and its role in the formation of modern Polish women's periodicals; analysis and synthesis of the thematic field of these publications, in particular individual articles and worldview structures inherent in these publications; a comparative analysis comparing and contrasting the thematic field of Polish women's fashion magazines. The structural-systemic method made it possible to track the transformation process of Polish women's fashion publications, which turned from entertainment, salon and specialized (the main profile of the publication is fashion) into socio-political independent weeklies with a respectable audience and influence on the public.

Conclusions. Polish women's fashion magazines, which were published in Lviv at the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries, underwent a process of transformation: from fashion magazines of an entertaining nature to socio-political publications. These processes were facilitated by Western European fashion magazines, which laid the foundation for the development of modern Polish women's periodicals.

Key words: transformation, Polish women's fashion magazines, salon editions, entertaining women's periodicals.